

Bruggen slaan, ook naar het buitenland?

Ko Colijn

Wie het regeerakkoord beoordeelt op de buitenlandparagrafen, kan twee kanten uit.

‘Het is niet goed, maar het kon slechter’, zou Napoleon uit Vlagtwedde ervan zeggen.

‘Het valt mee, maar het kon beter’, zou je daar met evenveel recht tegenin kunnen brengen.

De plannen ademen veel minder scepsis dan die van Rutte-1, waar alle ontkenningen ten spijt eerst drie keer moest worden aangetoond dat een buitenlandse reis van een minister goed voor de BV Nederland moest zijn voordat de tickets geboekt werden. Nie wieder Krieg: daar wilde Rutte-1 niet van horen, Europa moest anno 2012 andere boter bij de vis leveren. Dat is nu en stuk vriendelijker geformuleerd. ‘Europa is van groot belang voor onze vrede, veiligheid en welvaart’, staat nu bovenaan dat hoofdstukje. We letten wel op het geld en dragen geen taken meer aan Europa waar we dat zelf kunnen doen, maar we worden weer een gewoon Europees land want ‘als het goed gaat met Europa gaat het goed met Nederland’. Dat is in Jip-en-Janneketaal de ruitserlijke erkenning dat we geen vermoeiende soevereiniteitsdiscussies meer hoeven te voeren op thema’s waar we dat heilige goed al lang en onherroepelijk zijn kwijtgeraakt – en daar zelfs van profiteren.

En wie zou betwijfelen dat Europa niet in goede handen is bij bewindslieden als Frans Timmermans en Jeanine Hennis-Plasschaert, die geen plattegrond van Brussel en Straatsburg meer nodig hebben? Nederland steunt zelfs diepere integratie: de bankenunie, directe bakensteun uit het ESM en zelfs een Europees depositogarantiestelsel staan in het regeerakkoord. Weliswaar vergezeld van remraketten als ‘stapsgewijs’ en ‘strikte voorwaarden’ en ‘sluitstuk’, maar het staat er wel. Hier en daar werd vooraf ook getwijfeld aan het feit dat Europa niet alleen belangrijk voor Nederland, maar ook belangrijke pijler in de wereldpolitiek is temidden van opkomende machten. Ook dat wordt in het regeerakkoord gelukkig erkend, en kun je uitleggen als steun aan een stukje soevereiniteitsoverdracht, op het gebied van buitenlandse politiek en veiligheidsbeleid wel te verstaan.

En hoe vergaat het onze krijgsmacht? Eerst de verzuchting dat de bezuinigingen maar niet ophouden. Defensie heeft er al sinds het eind van de Koude Oorlog, dus meer dan 20 jaar, last van. Het is daarmee in een andere positie dan willekeurig elk ander departement. Na het vredesdividend draait het nu volop mee in de bezuinigingsrondes die dor de financieel-economische crisis worden veroorzaakt en dat is te merken. Rijk, maar soms vermoeid terzijde geschoven, waren de waarschuwingen van deskundigen dat we wegzonken naar de status van Luxemburg of het Vaticaan, een land dat qua BNP in de wereldtop-20 staat onwaardig. Wel defensie krijgt zeker weer een tik, maar geen klap van 1 miljard euro (zoals het PvdA-verkiezingsprogramma aangaf), en ook niet -500 miljoen (het wiskundig gemiddelde van nul, VVD, en die 1 miljard). Er wordt wat geschoven met ontwikkelingsgeld (250 miljoen), er wordt wat bezuinigd op Defensie zelf (ook 250 miljoen), 'waaronder' (!) ook de afschaffing valt van een apart potje met 'HGIS-middelen voor vredesoperaties'. Niet geheel duidelijk, maar na wegstrepen van + en - valt zo beschouwd de schade wel mee. Toch staat Jeanine Hennis-Plaschaert zware tijden te wachten. Defensie heeft nog veel last van vorige bezuinigingsoperaties, het magische streven naar 'veelzijdig inzetbare krijgsmacht' is nu definitief onvindbaar. Het regeerakkoord neemt de keiharde conclusie van het jongste rapport van de Rekenkamer over dat het JSF-programma misschien wel niet meer verlaten kan worden, maar wel dwingt tot een nuchtere verlaging van het ambitieniveau van de gehele krijgsmacht, niet eens van de luchtmacht alleen. Binnen een jaar moet minister Hennis een 'nieuwe visie op de krijgsmacht van de toekomst' schrijven, de vorige was pas van 2010.

Op Buitenlandse Zaken was de stemming op 24 oktober gedeprimeerd. Tegen de meeste adviezen in moet weer diep gesneden worden in het buitenlandse postennetwerk, en moet het departement onevenredig veel bijdragen aan algemene bezuinigingen binnen de rijksoverheid. Waarom wij toch, hoorde ik alom kreunen op de gangen en in de lift. Dat er liefst 1 miljard wordt bezuinigd op Ontwikkelingssamenwerking, de zwaarste en in veel

ogen 'lafste' bezuiniging uit het hele pakket Rutte-2, hing een tijdje in de lucht en ontmoet een zekere berusting. In een tijd dat je India en andere opkomende machten niet helemaal meer een ontwikkelingsland kunnen noemen maar misschien beter een zakenpartner, ach, daar valt iets voor te zeggen. Het miljard wordt nu overgeheveld naar een fonds van 750 miljoen voor activiteiten die je win/win voor (onze) handel en (hun) ontwikkeling zou kunnen noemen. De rest van het bedrag, 250 miljoen, komt in een nieuw 3D-fonds (defense, diplomacy and development) wat ik een goede zaak vind, omdat veiligheid niet krampachtig van ontwikkeling moet worden onderscheiden. Onze nieuwe minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking gaat over de besteding ervan 'in overeenstemming met de minister van Defensie' dus had eigenlijk zelfs minister van HO3D genoemd moeten worden, een chemische formule waarin de haarlemmerwonderolie van ons buitenlands beleid ligt opgeslagen. Als het maar geen mascara blijkt te zijn, ter bekoring van de paarse oogopslag.

Er wordt niet alleen met geld geschoven, ook inhoudelijk worden accenten verzet. Er was verbazing over het feit dat Rutte-1 in haar regeerakkoord ruimte had gemaakt voor een expliciet pro-Israëlbeleid. Rutte-2 wil 'goede banden met zowel Israël als de Palestijnse autoriteit'. Een beetje opvallend is de formulering van het mandaat voor onze deelname aan internationale crisisoperaties. Na de commissie-Davids (steun aan Iraqi Freedom) leek de Nederlandse deelname aan internationale crisisbeheersingsoperaties begrensd tot het onverbiddelijke criterium van een 'adequaate volkenrechtelijk mandaat'. Maar in Rutte-2, Bruggen Slaan, staat volkenrechtelijk mandaat of humanitaire nood situatie, wat de gedachte oproept of Nederland nu vindt dat onder dat laatste niet alleen de hulp na een orkaan maar ook de huidige situatie in Syrië zou kunnen vallen. En zonder spijkers op laag water te willen zoeken: onze krijgsmacht heeft als grondwettelijke taak de handhaving / promotie van de internationale rechtsorde. Dat staat nu niet in het regeerakkoord, te houden op een onzorgvuldigheidje.

Wie alle 80 pagina's van het regeerakkoord leest, komt tot de ontdekking dat er nog heel veel buitenland in staat dat niet onder die rubriek gerangschikt is. Er wordt verspreid over de tekst aandacht en zorg besteed aan uiteenlopende 'buitenlandse zaken' als cyberdreiging, terrorisme, klimaatveiligheid, mensenhandel, georganiseerde misdaad, (het schrappen van) de buitenlandse inlichtingen tak van de AIVD, drugstoerisme, water en biobased economy. Net geen blinde vlekken, al was het maar omdat zij wel worden genoemd, maar verweesd omdat ze wel deel zouden moeten uitmaken van een geïntegreerde visie op onze buitenlandse betrekkingen.

In de jaren negentig maakte de term capabilities-expectations-gap opgang in de literatuur over de Europese Unie. De term werd spoedig de courante afkorting c-e-g en iedereen wist wat daarachter schuil ging: de groter wordende, en niet meer te overbruggen afstand tussen ambities en middelen, woord en daad. Het moderne consultancyjargon voegde er de palliatieve kreet verwachtingenmanagement aan toe voor situaties waarin de kloof niet goed te beheersen leek.

De verwachtingen zijn weer op Europees peil, zou je van het regeerakkoord kunnen zeggen, aan de nieuwe ploeg mag je veel en wijs middelenmanagement toewensen.

Over Clingendael

Het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen 'Clingendael' heeft tot doel kennis en meningsvorming over internationale vraagstukken te verdiepen en te verbreden. Het Instituut tracht deze doelstellingen te verwezenlijken door het verrichten van onderzoek, het verzorgen van onderwijs en het geven van voorlichting. Het publiceert o.a. studies, geeft het maandblad 'Internationale Spectator' uit, biedt een breed pakket aan cursussen en conferenties aan en onderhoudt een bibliotheek- en documentatiecentrum.

De auteur

Ko Colijn is directeur van Instituut Clingendael.